

Militaire Spectator.

Dingsdag, den 16^{den} Julij.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2,25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle zendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & Comp. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

I E T S

OVER DE

TWEE-GELEDEREN STELLING

ACHTER EENE AARDEN BORSTWERING.

«Die verdediging zal boven alle anderen den voorrang verdienen, waarin de krijgsknechten de natuur als leidvrouw volgen.»
CORHOORN.

De stand des soldaats in het 1ste en 2de gelid, bij het vuren en laden achter eene borstwering, heeft ongetwijfeld veel invloed op de min of meerdere uitwerking van zijn vuurwapen. Het banket met deszelfs talud is daarom almede een voornaam gedeelte van het profiel der versterkings-kunst, en deszelfs thans vrij algemeene gevolgd wordende afmetingen en vorm, met de natuurlijke positie en wijze van vuren des soldaats vergelijkende, zal men zich overtuigen, dat daarin meerendeels nog wel iets, zoo niet zeer veel, te wenschen overblijft.

Het zal dus niet onbelangrijk geacht worden, daarin zoodanige wijzigingen voor te dragen, als waardoor, onzes inziens, eene minder gedwongene, en gevolgelijk, voordeelijker vechtwijze der twee gelederen-stelling achter borstweringen moet ontstaan.

Om de denkbeelden te bepalen, zullen wij in de eerste plaats kortelijk aanstippen, wat dienaangaande thans aangenomen, of liever algemeen gebruikelijk is, en vervolgens, wat ons tot algeheele wegneming der daarmede gepaard gaande nadeelen, en doelmatiger en tevens eenvoudiger toeschijnt.

Gemeenlijk geeft men nog aan de banketten, voor eene vuur-linie van twee gelederen bestemd, de breedte van

1,30 el. Op zoodanige plaatsen, echter, waar geene palissadering langs den binnenkruin vereischt wordt, gelijk in de meeste gevallen bij de veldverschansing, bij bemuurde escarpen, of waar diepe en breede natte grachten met andere profils-versterkingen en flankement bestaan, zal eene breedte van 1,05 el, voor de twee gelederen, nog voldoende zijn; ofschoon deze twee gelederen-stelling, ingevolge de soldaten school, op het banket zelve, slechts in enkele gevallen, als b. v. bij bestorming, beklimming, enz. noodzakelijk wordt (1).

De hoogte der borstweer boven het terreplein of walgang 2,20 à 2,50 el zijnde, en de hoogte van derzelver binnen-talud boven het banket algemeen 1,30 el aannemende (2), zal het banket zich nog 0,90 à 1,20 el boven

(1) Betreffende de verdediging van enkele schansen, zegt de generaal von Scharnhorst: «De infanterie blijft aan den voet van het banket, gedurende het schieten van 's vijands geschut en beklimt het banket, wanneer de aanvallers tot op 250 passen genaderd zijn; ook dezen afstand kan men door paaltjes te voren aanwijzen. Het geweervuur geschiedt bij pelotons; men verdeelt daartoe de bezetting van elke zijde der schans in twee pelotons, die bij afwisseling vuur geven. Bij eene gracht, behoorlijk gepalissadeerd, zoude het misschien het beste zijn, niet eerder te vuren, vóór dat de vijand op 50 passen genaderd was. Indien er wolfskuilen of verhakken voor de gepalissadeerde gracht aangelegd zijn, dan begint men nooit het vuur, voor dat de vijand deze beletselen genaderd is. De plotselijke en grootere werking van het vuur op een kleinen afstand, en als er te voren niet geschoten is, werkt vooral op het gemoed der aanvallers, als zij beletselen ontmoeten. Op een' grooten afstand, alwaar het vuur zich meer verspreidt en minder werking heeft, maakt het den vijand slechts stoutmoedig.»

(2) Volgens *Tielke* en anderen, voordeelijker op 1,25 el, vooral in het profiel der veldverschansing. Hoe steiler dit binnen talud kan opgezet worden, des te beter zal de soldaat kunnen aanleggen en mikken. Met eene bekleding van blokzoden, geeft men 1 vijfde à 1 vierde der hoogte tot aanleg, en met platte zoden 1 derde.

het terreplein verheffen, terwijl den aanleg van het talud des bankets, bij de meeste schrijvers over de versterkingskunst, op 1, 5 à 2 maal de banket-hoogte wordt voorgedragen: alzoo bij gewone profielen een aanleg van 1,80 à 2,40 el. Het banket zelve geeft men veelal nog eene afwatering van 1 vijftiende à 1 twintigste der breedte. *Tielke, Clairac* en anderen hebben, wel is waar, reeds de noodzakelijkheid aangetoond, om bij banketten van meer dan 1,50 el hoogte, op de helft van derzelver helling, nog een tweede banket, met de halve breedte van het bovenste, voor te schrijven, doch, eendeels, wordt zulks zelden gevolgd, en, anderdeels, is de aldus aangegeven plaats van dit 2de banket op het midden des taluds, niet altijd de voordeeligste, vooral, wanneer de bankets-hoogte reeds meer dan 1,50 el boven het terreplein of walgang is, gelijk hierna zal aangetoond worden. Daarenboven is, omtrent de verdeling der troepen bij de verdediging, vrij algemeen aangenomen: 1°. Dat de vuurlinie zich op 2 gelederen aan de borstwering bevindt. 2°. De sountiens achter genoemde linie, of wel achter traversen. 3°. De reserve achterwaarts. En 4°. het repli en het reduit, dat reeds van het begin af nooit geheel en al zonder bezetting zijn mag. Omtrent de stelling der twee gelederen achter eene aarden-borstwering, dient nog aangemerkt te worden, dat het eerste gelid op het banket staat, en het tweede op de helling des taluds, of aan deszelfs voet, of ook wel, gelijk eenigen willen, onmiddellijk achter het eerste gelid, op het banket zelve; welk laatste echter, gelijk wij hiervoren aanmerkten, slechts in enkele gevallen plaats heeft.

Deze algemeene verordeningen hebben, onzes inziens, de navolgende gebreken en nadeelen:

- 1°. Dat de soldaat des tweeden gelids op het hellende vlak of talud des bankets (van 1 en een half, zelfs van 2 maal de bankets-hoogte tot aanleg) nog altijd eene gedwongene houding en, bij eenigzins vochtigen bodem, geen vaste, maar integendeel eenen onzekeren en waggelenden stand heeft.
- 2°. Dat deze hinderlijke en vermoeijende positie eene tragere lading, dan gewoonlijk, moet te weeg brengen, en de geladen geweren daardoor ook niet met de verlangde vaardigheid aan het eerste gelid op het boven-banket kunnen worden overgegeven; evenmin, als om de manschappen van het eerste gelid (gelijk sommigen willen), nadat deze gevuurd hebben, met spoed door het 2de gelid te vervangen.
- 3°. Dat door dezen moeijelijken en te zeer verwijderden stand des tweeden gelids, geen aanhoudend werkzaam geweervuur kan plaats hebben.
- 4°. Dat het tweede gelid, hetzij achter het eerste op het banket, hetzij bij den rand op de helling staande,

als toch zelden gelijktijdig met het 1ste gelid kan laden noch vuren, aldaar, gedurende de werking van het 1ste gelid, of onnoodig bloot gesteld blijft, of wel het eerste gelid hinderlijk is.

- 5°. Dat de afstand van het beneden banket, op de helft van het talud, wanneer het boven-banket meer dan 1,50 el hoogte heeft, te ver van het eerste gelid is, om van daar het geladen geweer zonder klimmen of verandering van positie, te kunnen aanreiken, en dus ook om de manschappen in het eerste gelid, na dat zij gevuurd hebben, spoedig genoeg te vervangen. Het op en afklimmen der 2 gelederen tegen een talud van 1 en een half à 2 maal de hoogte tot aanleg, veroorzaakt altijd, min of meer, een uit den weg wijken, verdringen of belemmeren.

Bovenstaande gebreken worden verholpen, door aan alle banketten, meer dan 0,70 el boven den walgang of terreplein verheven, de navolgende afmetingen te geven:

- a. De breedte van het boven-banket = 1,05 à 1,30 el, met eene afwatering van 1 vijftiende à 1 twintigste dezer breedte.
- b. Een tweede banket, met de halve breedte van het eerste, aan te brengen, doch slechts 0,55 à 0,60 el lager dan het eerste, met een talud tot aantrede naar het boven-banket van 1,10 à 1,20 el aanleg, namelijk = 2 h.
- c. Indien het tweede banket nog meer dan 0,60 el boven den walgang of terreplein mogt verheven zijn, zal men voor het talud der aantrede den navolgende regel in acht nemen: voor minder dan een el hoogte, tweemaal deze hoogte tot aanleg; voor hoogten tusschen 1 à 2 ellen, driemaal deze hoogte; en voor hoogten meer dan 2 ellen, viermaal. (3)

Trouwens, hierdoor heeft het 2de gelid gedurende het laden op het 2de banket eene vrije en ongehinderde positie, volkomen met deszelfs geweer gedurende het laden, tegen geweervuur op 250 ellen afstand, gedekt, aangezien de borstweeer-kruin 1,85 à 1,90 el boven het 2de banket verheven is; en de schoten ook klimmende zijn; almede

(3) Bij beperkte binnenruimte geeft men de hoogte en breedte der optreden, slechts 0,30 el; wordende bekleed met 2 fasci. ne-worsten, ieder van 20 duim middellijn, gepikteteerd of verankerd, en slechts onder eene kleine helling, waardoor deze geheele hoogte, en ook de breedte gelijk 0,50 el wordt. Zoodanig zijn ook de banketten of optreden der loopgraven, loopgraaf-banketten, enz.

kunnen de soldaten alsnu, in den stand der gezwinde lading blijvende, de geloste geweren van het 1ste gelid aannemen, of de geladene aan hetzelfde uitreiken; ook, des verkiezende, met meer spoed dan gewoonlijk, het 1ste gelid nu gevraagd te hebben, vervangen. Wel is waar, heeft de generaal *von Scharnhorst* het nadeelige aangezezen, van bij het laden het banket af te gaan (4); maar zijne gegronde opmerkingen, doelen op gewone banketten, terwijl hier, door de dicht aan een sluitende banketten, de standverwisseling bijna onmerkbaar wezen zal en tevens eene zeer natuurlijke en ongedwongene wijze van overreiken der geweren, laden en schieten bevordert, terwijl men toch alle kunstige of gedwongene vechtwijzen, zoo wel hier als in het vrije veld, steeds dient te vermijden. M. ...

KAVALLERIE.

DE KOMMANDO'S.

« Il faut se garder de croire que les commandemens ne soient pas d'une assez grande importance, pour exiger un chapitre particulier dans un ouvrage de tactique. De la rédaction ou de la précision des commandemens préparatoires, de l'intonation et de l'accent avec lequel on prononce les commandemens d'exécution, dépendent l'ensemble des mouvemens ordonnés et le succès de la manœuvre qui les a nécessités. Par réduction du commandement, j'entends cette phrase par laquelle on fixe l'attention de la troupe, en lui indiquant, de la manière la plus concise et la plus claire, et le but du mouvement général qu'elle va exécuter, et la portion de la ligne, et la cadence avec laquelle elle doit s'ébranler.

Mais la difficulté est de garder un juste milieu en trop dire et pas assez dire: c'est aussi pourquoi, il est si peu de commandemens qui remplissent exactement ces conditions. En admettant même que la rédaction soit bonne, il faut encore bien se garder, de trop multiplier les commandemens; car retardant les mouvemens, (que les circonstances peuvent exiger,) empêchant conséquemment l'officier supérieur d'avoir sa troupe suffisammens dans la main, ces commandemens trop nombreux pourraient, dans des affaires vives, faire perdre de temps, occasionner de la confusion et du désordre. Ce que la cavalerie doit éviter surtout, c'est la perte du temps; car son action utile dépend d'un instant, d'un moment *unique à saisir* » (La Roche Aymon.)

Het kommando *geeft acht*, moet om de bewegingen

niet te vertragen, door de kommanderende officier gedaan, doch nimmer herhaald worden.

De voorbereidings-kommando's moeten kort en duidelijk zijn, men moet daarvoor zooveel mogelijk klinkende woorden uitzoeken, zij moeten, zooveel mogelijk overgenomen en herhaald worden.

De kommando's van *halt* en *marsch* moeten, zoo snel overgenomen worden, dat zij met dat van den kommanderenden officier eindigen.

Zie hier de kommando's, die voor verkorting en verbetering vatbaar zijn:

N°. 1.

1. *Geeft acht.*
2. *Colonne voorwaarts.*
3. *Guide regts of links.*
4. *Marsch.*

Daar in het reglement bepaald is, dat de guide altijd links is, wanneer de regter vleugel voor, en regts, als zulks de linker is, kan het 3de kommando weggelaten worden, zullende het voldoende zijn, dat de eskadrons kommandanten de guide aanduiden, zoodra de kolonne in beweging is.

N°. 2.

1. *Geeft acht.*
2. *Links (of regts) in omgekeerde orde in bataille.*
3. *Marsch.*

De woorden, *in omgekeerde orde*, zijn overbodig; het spreekt van zelfs, dat men in omgekeerde orde komt; het kommando zoo als zulks in de eskadrons-school N°. 415 gedaan wordt, is doelmatiger.

N°. 3.

1. *Geeft acht.*
2. *Voorwaarts in omgekeerde orde in bataille.*
3. *Marsch.*

In plaats van de woorden *in omgekeerde orde*, stel ik het woord *verkeerd*; het is korter en meer klinkend.

N°. 4.

1. *Geeft acht.*
2. *Op het 1ste (of 4de) peloton van het 2de, 3de of 4de eskadron voorwaarts (of front achterwaarts) in bataille.*
3. *Marsch.*

Bij deze centrale formatien, is het onnoodig, in de kommando's, het peloton aan te duiden; want voorwaarts in bataille kan niet anders, dan op het peloton dat aan het hoofd is; in front achterwaarts niet anders dan op het laatste peloton geschieden; het 2de kommando wordt dus:

Op het 2de, 3de of 4de eskadron voorwaarts of front achterwaarts in bataille.

Van de lange kommando's, die bij den doortogt, dat

linie achterwaarts, gebruikt worden, wil ik hier niet gewagen, aangezien deze evolutie onuitvoerbaar in tegenwoordigheid des vijands is.

Blijft men den schaaksgewijzen terugtogt behouden, dat niet te wenschen is, dan bediene men zich, zoodra de linie eenmaal in beweging is, van het trompet en wel in dier voege, dat zoodra de retraite geblazen wordt, de achterste linie zich herstelt, en de voorste zijne teruggaande beweging aanvangt.

N°. 5.

1. Geeft acht.
2. Op den regter vleugel schuins veranderd van front.
3. Eskadrons voorwaarts, guide regts.
4. Marsch.

Het 3de kommando is hier onnoodig, en dient alleen aan de eskadrons-kommandanten overgelaten te worden.

N°. 6.

1. Geeft acht.
2. Op den regter vleugel regts veranderd van front.
3. Marsch.

De woorden op den regter vleugel zijn hier te veel, want om regts van front te veranderen op den linker vleugel is niet wel mogelijk.

N°. 7.

Het is bij de centrale frontveranderingen onnoodig, het 1ste of 4de peloton in het kommando uit te drukken, aangezien eene regtsche frontverandering altijd op den regter vleugel van het eskadron en eene linksche op den linker plaats heeft, het kommando wordt aldus:

1. Geeft acht.
2. Op het 3de eskadron regts (of links) veranderd van front.
3. Marsch.

N°. 8.

De doortogten der défilés zooals het reglement ze voorschrijft, zijn meer tooneel dan veld-manoeuvres; men zoude in plaats van die woordenrijke kommando's kunnen volstaan, met de woorden:

Met divisien op het midden, of op die pelotons van dat eskadron; of wel op de vleugel pelotons van die eskadrons, passeert het défilé.

Het défilé bestaat of wordt afgebakend; in beide gevallen kunnen de eskadrons-kommandanten zien, waarheen zij hunne eskadrons moeten dirigeren.

N°. 9.

Het défilée achterwaarts door te trekken, moet volgens dezelfde grondbeginselen geschieden als voorwaarts, namelijk op het midden, de linie herstelt zich door front achterwaarts in bataille; het kommando wordt dan

1. Geeft acht.
2. Met divisien op het midden, of enz. achterwaarts passeert de défilé.
3. Marsch.

N°. 10.

1. Geeft acht.
2. Met eskadrons op divisie distantie regts voorwaarts in échelons.
3. Marsch.

Hier kan men volstaan met het kommando.

1. Geeft acht.
2. Met eskadrons regts of links in échelons.
3. Marsch.

De afstand wordt aangeduid als de eerste échelon in beweging is, hetzij op kommando of door ordonnancen; en indien men met den gewonen afstand de échelons formeert, behoeven dezelve niet in het kommando aangeduid te worden.

Voor het terug trekken kan het geheele kommando door een signaal op de trompet vervangen worden, als men voorwaarts in échelons marcherende is.

Daar men zeer zelden voorwaarts retireert, kan men het woordje achterwaarts wel weglaten.

Het kommando is, alzoo gebragt tot de weinige woorden:

1. Geeft acht.
2. Met eskadrons regts of links retireert in échelons (indien men uit de orde van bataille onmiddellijk in échelons wilde retireren.)
3. Marsch.

Zoude men niet het woord *déployeeren*, kunnen stellen in plaats van de woorden in bataille? als beter klinkende en bij gevolg duidelijker.

Behalve de algemeene kommando's te verkorten, dient men die der pelotons kommandanten te verminderen, zoo als het herhalen van *marsch* en *halt voorwaarts* bij het uit en inzwenken, het aanduiden der guide, de rigting bij gelijktijdige bewegingen; het maakt veel leven en heeft geen nut; zoowel als de eskadrons-kommandant zijn eskadron in bataille halt doet houden en marcheren, even goed zal zulks in kolonne kunnen geschieden. Hoe stiller het bij de évolutiën toegaat, hoe beter ze zullen uitgevoerd worden, en hoe schooner zulks is.

Bij de évolutiën, onthoude men zich vooral van veel schreeuwen; want niets brengt meer verwarring en beneemt den officier en soldaat den lust en ijver, de chef die zijn vak verstaat, geeft zich hier ook zelden aan over, doch het zijn gewoonlijk, diegenen, welke zich zwak gevoelen en het daardoor, doch te vergeefs, zoeken te verbergen.

OVER
BELOONINGEN DER DAPPERHEID

EN

GEDENKTEEKENEN**AAN HELDENBEDRIJVEN GEWIJD.**

DERDE ARTIKEL. (†)

VI. *De Nederlanders.*

Er zijn slechts weinige volken, vooral uit de meer beschaafde eeuwen der nieuwere geschiedenis, die niet, bij zoo vele uitmuntende hoedanigheden en groote bedrijven, onder de geschiedschrijvers, dichters of reizigers hunne onpartijdige lofredenaren hebben gevonden, die hen boven andere volken trachten te verheffen, of ten minsten hun de eereplaats aanwezen, die zij in den rang der Staten verdienden. Dit was zelfs somtijds dan het geval, wanneer hunne daden en geschiedboeken geenzins met hunne loftuitingen strookten. Doch zeer zelden viel deze eer aan Staten van den *tweeden* of *derden* rang ten deele; en niet slechts uit onkunde, maar ook uit kwade beginselen van wrok, nijd, naijver of eigenbelang, trachtte men maar al te dikwijls den roem dier volken te verkleinen of zelfs te bezwalken, en hunne daden als minder beduidend, of ook wel als ondoelmatig en onedel te bestempelen.

Meer dan andere volken trof, meest in alle roemrijke perioden zijner geschiedenis, het *Nederlandsche volk*, den druk, de minachting, ja zelfs de lastertaal der naburige zoogenaamde beschaafde volken van Europa, en de aan vooroordeelen gehechte, hekelende en somtijds vergiftigde pen der geschied- en reisbeschrijvers, der dichters en dagbladschrijvers; meer dan eens heeft men zich vermeten, om hunne verdiensten, groote bedrijven, en merkwaardige kunstvoortbrengselen of gewrochten van hun genie te besnoeijen of te verkleinen, ja zelfs daar te verdonkeren, waar *dadén* spraken; en ter naauwer nood wil men hun *kunstvlíjt* en *kunstroem* toekennen, omdat de oogen des nijds en der jaloersheid toch niet kunnen loochenen, dat dit schoone land met onnoemelijke vlíjt, inspanning en volharding aan de zee is ontwoekerd, en dat Nederlandsch kunstnaren hunnen roem door de geheele wereld verspreidden!

Hebben wij reeds in vroegere jaren gelegenheid gevon-

den, om in buitenlandsche tijdschriften (1) de Nederlanders van, de hun aangewrevene smet vrij te pleiten, als of zij *hunne groote dichters* (Vondel, Nomsz enz.) in armoede lieten sterven, en dat het hun, aan *vindingrijkheid*, *genie* en *oorspronkelijkheid* ontbrak, (2) terwijl zij de voorbeelden en *leeraars van andere volken*, gedurende twee volle eeuwen waren; nog gemakkelijker zal onze taak worden, nu het daarop aankomt, om ontegensprekelijk te betoogen, dat Nederland, in alle tijdperken van het gemeenebest, *zijne beroemde land- en zeehelden wist te waarden en te beloonen*, en vooral ook door fraaije praalgraven en andere gedenkteekenen hunne schitterende wapenfeiten te *vereeuwigen*. Had het Koningrijk Holland, en vooral het Koningrijk der Nederlanden, gelijk alle monarchiën, grooteren *rijkdom van middelen, eereteekenen, ridderorden, en hoogere waardigheden*, om helden tevens te eeren en te beloonen; ook het Nederlandsche gemeenebest heeft in alle tijden, op eene waardige, echt republikeinsche wijze, gelijk weleer Athene en Rome getoond, dat 'slands vaderen van het beginsel doordrongen waren, dat men *aan verdiensten in alle rangen eerekroonen verschuldigd is*, en dat ook een gemeenebest, ofschoon *geene ridderorden* uitdeelende, nationale grootheid, in het beloonen zijner groote mannen ter zee en te lande, ten toon kan spreiden.

Ligt niet reeds in ons hart eene onweerstaanbare zucht, om het aandenken aan alle personen, die ons dierbaar waren, of aan hoogst merkwaardige gebeurtenissen, die op onze welvaart, of op die van ons vaderland eenen gewigtigen invloed hadden, een duurzaam aandenken te wijden en te verzekeren? *Volgt* niet hieruit als van zelve, dat wij onze *erkenntenis* en *blijvende gedenkteekenen* ook aan die groote mannen zullen wijden, die door hunne dapperheid, moed, beleid en standvastigheid, of door offering van hun leven, ons deze weldaden hebben doen verwerven? En gelijk ook in de aloude tijden de gemeenebesten onder alle rijken het meest in gedenkteekenen hebben uitgemunt, zoo was ook *Nederland*, in de zeventiende en achttiende eeuw, rijker dan andere Staten in *praalgraven, gedenkzuilen* en *grafnaalden* voor zijne groote mannen en vooral voor zijne land- en zeehelden; terwijl het voor zoo vele-in Frankrijk door dekretten bepaalde-trotsche gedenkteekenen (b. v. *van Desaix*, te Straatsburg, *van Beaupuy*, te Nieuw-Breisach, of te Bredaux op de plaats Chateau-Trompette) bij fraai klinkende *woorden* is gebleven. Eene natie, die aan zoo vele

(1) Zie der *Freimuthige* 1804. De *Letterbode* van 1805 geeft de vertaling van eene tweede proeve uit de *Freimuthige* v. 1805.

(2) Zie *Morgenblatt* 1810. Mei (vertaald in den *Letterbode* 1810.)

(†) (Vid. de beide eerste artikels, het eerste deel.)

grooten staatsmannen, geleerden dichters, of uitvinders gedenkzuilen of grafnaalden heeft opgericht, gelijk aan *H de Groot, Cats, Erasmus, Vondel, Koster* enz.) moest ook hare redders uit den nood, hare land- en zeehelden eeren en beloonen, en voor eenen *Willem van Oranje, een' de Ruiter, de Trompen, een' Wassenaar, Coehoorn, Hein* en andere dapperen, praalgraven en naalden doen rijzen.

I. Uit de vroegere eeuwen der *Batavieren* en der *graaflijke* regering blijven ons slechts weinige proeven over, ter staving van al het gezegde, en de eeuw van *Claudius Civilis* komt in dit opzigt geheel overeen met de eeuw van *Herman*, den vorst der *Cheruskers*, zoo dat wij, al wat van de *Germanen* van dien tijd in het tweede gedeelte verhaald is, met betrekking tot eereblijken en belooningen, ook op de *Batavieren* kunnen toepassen. *Bevordering* tot hoogere rangen, de buitengewone waardigheid van Romeinsch *ridder*, en *buit* waren de eenigse belooningen der dapperen. Gelijk de veldheer, zoo had ook elk *Batavier* zijn aandeel in den verkregen *buit*, en het pronken met de voor zijne woning opgehangene hoofden der vijanden was ook bij hen in gebruik. *Civilis, Soranus* en *Kariowalda*, de dapperste, moedigste en behendigste onder de *Batavieren* in Romeinsche dienst, werden (volgens *Tacitus*) ook naar hunne verdiensten geacht, geëerd en bewonderd: en deze getuigenissen, van eenen man en geschiedschrijver afkomstig, die als *vrijand* der *Batavieren*-voorzeker *waarheid sprak*, doen hen in onze achting hooger rijzen. *Civilis*, (Siegviel of Zegeveel) wien hij *schrandeder* noemt, dan de *Batavieren* doorgaans zijn, had 25 jaren lang in het Romeinsche leger gediend, en de *ridderlijke* waardigheid verworven; hij was tot *opperbevelhebber* opgeklommen zijnde, niet minder dan *Herman* bij de *Germanen*, voor de groote taak berekend, om de *ridder* der verdrukte *Batavieren* te worden. Toen gold het niet roem en *buit* alleen, maar ook de onschatbare *vrijheid*: en toch was, bij alle zegeprelen van *Civilis*, de *buit* nog altijd voor den *Batavier* van gewigt, want wij lezen zelfs bij *Tacitus*, (3) dat *Civilis*, na de uithongering der sterkste Romeinsche vesting *Castra Vetera*, en bij de daarop gevolgde overgave, den *buit* dier bevestigde legerplaats als voorwaarde bedongen had. De *eenoogige Civilis* werd de schrik der Romeinen, gelijk weleer de *eenoogige Hannibal*, of gelijk in latere eeuwen de *eenoogige Ziska*, hoofd der *Hussiten*, de schrik zijner vijanden werd. (4)

(3) *Tacitus* histor. IV Cap. 60.

(4) *Civilis* zelf had zich meermalen met *Hannibal* en *Sertorius* vergeleken, om dat zij, gelijk hij, de magt der Romeinen ver-

2. Ook *Kariowalda*, die in de kunst, den *Batavieren* eigen, uitmuntte, om gewapend en te paard de breedste stroomen over te zwemmen, en met zijne geheele gewapende drommen dus over den *Po*, den *Rhijn* en den *Donau* zette, klom tot de hoogste waardigheid in de Romeinsch-Batavische legers en sneuvelde bij den overtocht van *Germanicus* over den *Wezer*.

3. Van den beroemden *Batavier Soranus* lezen wij, dat hij zoo bedreven was in de kunst, om pijl en boog te behandelen, dat hij, in tegenwoordigheid van Keizer *Hadrianus*, een pijl in de lucht opschoot, en denzelven in het nederdalen door eenen tweeden zoo juist wist te treffen, dat hij voor 's Keizers voeten in stukken nederviel.

Nog hooger klimt onze bewondering, wanneer wij weten, dat dezelfde Keizer aan *Soranus* een gedenkteken liet oprigten, waarop hij opregt beled, «dat «deze *Batavier* noch door een Romeinsch, noch door «een' uitheemsch soldaat, noch zelfs door een' *Parther*, «ooit heeft kunnen overtroffen worden, in het han- «teren van den boog of de werpspiets.»

Voor het overige vonden de *Batavieren* hunne *belooning* voor zooveel dapperheid en trouw, en voor de grooten diensten aan de Romeinen bij de verovering van *Gallië*, *Germanje* en *Brittanje* bewezen, daarin:

1. Dat zij bij voorkeur tot de *lijfwacht* der Romeinsche Keizers verkozen werden, en daardoor *dubbele soldij* verkregen. Want bij de vrije *Batavieren* wisten men anders niet van soldij, daar zij alleen voor *roem* en *buit* vochten, en in hun land voor de *vrijheid*!
2. Dat zij van alle *belastingen* ontheven waren, die alle andere volken verplicht waren te betalen.
3. Dat zij alleen den eernaam van *bondgenooten*, maar nimmer, *vóór* of *na* hunne oorlogen met de Romeinen, dien van *onderdanen* droegen.

II. Onder de *graaflijke* regering vinden wij dezelfde zeden, gebruiken, ridderspelen en *belooningen* der dapperen weer, die wij reeds in het tweede gedeelte bij de *Duitsche* volken der midden eeuwen beschreven hebben, te meer, daar ook de *Hollandsche* graven *Souvereinen* waren, en met de vorsten gelijke regten uitoefenden. *Adeldom*, *ridderorden*, *verheffing* tot hooge waardigheden, *gouden ketenen*, *eredegens*, fraai uitgedoste paar-

sonden te sruiken. Merkwaardig is het, dat ook de helden der oude geschiedenis *Sertorius, Antigonus, Philippus II* van *Macedonië*, en in de nieuwe geschiedenis de helden *Potomkin*, graaf *van Ransau* en *von Keil* *eenoogige* veldheeren waren, gelijk onze groote zeehelden *Kortenaar* en *Poi-el*.

den, heerlijkheden en landgoederen, vrijdom van belastingen, zijn ook hier de meest gewone belooningen der dapperheid en trouw; en daarenboven boden de kruistogten en de schitterende wapenfeiten der Nederlandsche kruisvaarders eenen rijken oogst van lauweren, door welke de hertog *Godefried van Bouillon*, de beroemdste Nederlandsche held der middeneeuwen de *Koninklijke waardigheid* verwierf. Doch niet de bescheiden geweigerde *Koningskroon* van Jerusalem alleen verstrekte den dappersten onder alle kruisridders, die tevens de edelste was, ter belooning; ook de graven van *Vlaanderen* deelden in den onvergankelijken roem van hunnen edelen opperbevelhebber, gelijk de Nederlandsche edelen van *Borselen*, *Brederode*, van *Arkel* e. a. meer. Het tijdelijk bezit van eenige veroverde landschappen, en de aanzienlijke buit was, behalve den behaalden roem, hunne eenige belooning. De kruistogten en de toernooijen waren de twee schitterendste drijfveren tot groote bedrijven, en het ware brandpunt voor ridderdeugd en eer. Aan de kruistogten dankt men de instelling van bijzondere *ridderorden* (gelijk die van de tempeliers van St. Jan en van St. Lazarus) en de ridderlijke wapenschilden, en aan de toernooijen, de *ridderlijke voorregten* en de onwaardbare *toernooiprijzen*, door de schoone sekse uitgedeeld. Door de kruistogten verwierf men vorstendommen, markgraafschappen en zelfs Koninkrijken, zoo dat de helden graaf *Boudewijn van Vlaanderen* en de niet minder beroemde graaf *Boudewijn van Namen*, te Konstantinopel tot Keizers werden verheven; terwijl men ook door vaardigheid en heldhaftigheid in de toernooijen de hoogste eerbewijzen en zelfs vorstencroonen deelachtig kon worden. Behalve deze uitstekende belooningen hadden de kruistogten en de toernooijen de verhevene strekking en uitwerking, om den woelingen en roofzieken aard der ridders in de woeste middeneeuwen om te smelten, en den geest en het hart dier zoogenaamde roofridders voor een hooger eergevoel vatbaar te maken. Onder de dapperste toernooi-ridders noemden de tijdgenooten reeds den dappere graaf *Dirk II*, die in het jaar 935 op het steekspel te Maagdenburg, als *rijksgraaf* verscheen; den vermaarden kruisvaarder graaf *Willem I*, den held van *Damiate*, die zich zelve den *konstapel der kruisvaarders* noemde; den ridderlijken *Florus IV*, die ook, als slagoffer zijner toernooizucht, te Corcie, op een steekspel gedood werd; den nog beroemder *Willem II*, die door edelaardigheid, dapperheid en schranderheid zelfs tot de *Koninklijke waardigheid* werd verheven, en de vrijheidsbrieven der steden (Haarlem, Delft, Dordrecht e. a.) verzekerde; den heldhaftigen hertog *Jan van Brabant*, den *Baijard* der middeneeuwen, die onbeschroomd tegen vijf maal sterkere overmagt kampte, en zeventig toernooiprij-

zen won; en den moedigen (maar ook wulpschen) *Florus V*, die voor ons nog in andere opzigten, vooral door de instelling eener *ridderorde*, merkwaardig zal worden. De belooningen zelve, of de *toernooidank*, bestonden in *gouden ketenen*, *geborduurde veldteekens* of *draagbanden*, *zwaarden*, *kransen*, *ringen*, hehalve de uitdeelingen van duizenden van goudstukken, van juweelen of andere kostbaarheden.

(Het vervolg in een volgend nummer.)

D A G B O E K

VAN HET

HELLWIGSCHE PARTIJGANGERSKORPS;

VAN

DESZELFS OPRIGTING TOT DESZELFS ONTBINDING,
BENEVENS EENIGE TREKKEN UIT HET LEVEN
VAN DEN BEVELHEBBER VAN DAT KORPS.

(Vervolg van No. 1.)

In den nacht van den 26sten vernam *von Hellwig*, dat een vijandelijk korps van 10 à 12,000 man, bij het aanbreeken van den dag in *Hoijswerda* zoude binnen rukken. Om zich hiervan te verzekeren, marcheerde hij derwaarts, en bekwam van het vroeger ontvangen bericht de bevestiging uit den mond van eenige gevangenen, welke hij van het, te dien einde, aangevallen korps afsneed.

Den 28sten greep de generaal *von Borstell*, *Hoijswerda* aan; maar de groote overmagt van den vijand dwong hem terug te trekken, waarbij hij sterk gedrongen werd. *Hellwig* had zich, tot ondersteuning van dezen aanval, in een zich van *Spremburg* tot *Hoijswerda*, uitstrekkend bosch geposteed. Toen hij bemerkte, dat de vijand den generaal *von Borstell*, met groote overmagt sterk vervolgde, maakte hij uit het bosch eene demonstratie op *Hoijswerda* en dwong hierdoor den vijand, die de sterkte van zijn korps, uit hoofde van het bosch, niet beoordeelen konde, van de vervolging des generaals af te zien.

De aanwezigheid van een zoo sterk korps, deed de strooptogten der *Helwigsche* partijgangers in dezen omtrek, verminderen. Hij nam derhalve het besluit, om eenen overgang over de *Elbe* te zoeken, ten einde aan den anderen oever den vijand aanmerkelijken afbreuk te kunnen doen. Dezen overgang kon hij echter slechts tusschen *Wittenberg* en *Maagdenburg* bewerkstelligen, om dat de geallieerde

legers te ver achterwaarts in *Silezie* stonden, en de oplettendheid van den vijand al te groot was.

Hellwig brak derhalve den 18den Mei des avonds op, over *Cottbus*, *Lubben* enz., op *Rosslam*, ging hierover de *Elbe*, en trok door *Dessau*, ten einde in de omstreken van het *Harzgebergte*, partijgangers operaties tegen den vijand te ondernemen.

Zonder twijfel zoude *Hellwig* te dezer plaats schoone coups kunnen doen, had niet de gesloten wapenstilstand een einde aan zijne projecten gemaakt,

Ingevolge bepalingen van den wapenstilstand moesten alle aan de overzijde der *Elbe* staande geallieerde troepen op den rechter oever dezer rivier terug trekken. *Hellwig* ging derhalve bij *Dessau* over de *Elbe* terug, en nam zijne kwartieren in *Zerbst*, en den 19den Junij te *Brandenburg*, alwaar hij tot den 29sten Julij bleef.

Zijn korps bestond toen voornamelijk uit de 2 eskadrons van het 2de *Silezische* huzaren regiment, een weinig meer dan 100 man lichte infanterie en omtrent 50 vrijwillige jagers te paard. Het was echter zijn oogmerk hetzelfde te versterken; de aankomst van vele vrijwilligers veroorloofde hem de organisatie van een 3de eskadron, hetwelk de ritmeester *von Bornstadt*, te Berlijn tot stand bragt, en hetwelk *Hellwig* met buit gemaakte paarden bereed. Bovendien kwamen er vele jagers te paard bij zijn korps aan, van welke hij nog een compleet eskadron formeerde.

Een gedeelte der equipmentstukken voor de kavallerie ontving hij uit *Engeland*, hetwelk de reden was, dat men deze, in den loop van den oorlog, als Engelsche huzaren gekleed zag.

Slechts in *Halberstadt* gelukte het hem, gedeeltelijk op eigene kosten, zijn korps van het ontbrekende te voorzien, en zijne troepen compleet te organiseren en equiperen.

Den 29sten Julij passeerde het *Hellwigsche* korps bij *Potsdam* de revue voor den kroonprins van *Zweden* (*Bernadotte*), en marcheerde kort daarop naar *Lowenbruck*, om tegen het einde van den wapenstilstand bij de hand te zijn, ten einde iets tegen den vijand te ondernemen.

Den 16den Augustus, des nachts om 12 uren, eindigde de wapenstilstand. *Hellwig* was van *Lowenbruck* zoodanig opgebroken, dat hij juist op dat uur, den vijand aan de grenzen, voorwaarts van *Triffen* aangreep. Daar deze echter zoo iets vermoedde, en bij de *Franschen* alles wakker en op de been was, zoo kon *Hellwig* niets uitrigten, en het bleef bij eene kleine schermutseling.

Majoor *von Hellwig* had zich aan de brigade van den generaal *von Thuman*, welke *Trebbin* en omstreken bezette moeten aansluiten. Hier deed hij de voorpostendienst; maar dewijl de Franschen zich, in dezen omtrek, gedurig sterker bij een trokken, om hunne operaties op Berlijn te bewerken, zoo werd *Hellwig* den 21sten door eene sterkere magt aangegrepen, en tot in de positie van *Trebbin* terug gedreven.

Den 22sten attaqueerden de Franschen den generaal *von Thumen*, die van *Trebbin* op *Grosz-Beeren* terug trekken moest. Bij dezen terugmarsch maakte het *Hellwigsche* korps de achterhoede uit.

Den 23sten moest *Hellwig* tot *Helnersdorff* bij *Berlijn* terug trekken, alwaar de geheele *Noorder armée* positie genomen had, en het dien dag tot eenen veldslag kwam, die door de Franschen verloren werd. De majoor vervolgde den terugtrekkenden vyand, waarbij hem meer dan 150 krijgsgevangenen, verscheidene stukken geschut, kaissons enz. in handen vielen,

Op den 25sten Augustus des morgens greep hij de vijandelijke achterhoede in het bosch achter *Spehrenberg* aan, en drong denzelven zoodanig, dat het *Westfaalsche* chevaux-legers regiment genoodzaakt was, zich in bataille te stellen, om de vervolgers af te houden. *Hellwig* hieuw terstond op dit regiment in, wierp het, nam het 2 officieren, benevens 35 man en paarden af, en zoude het waarschijnlijk gansch uiteen gejaagd hebben, indien niet infanterie, welke in het bosch achter eene sloot stond, hem genoodzaakt had, zijne vervolging te staken. De vijand liet verscheidene dooden op de plaats; *von Hellwig* had slechts 1 doode en enkele gekwetsten.

(Het vervolg in een volgend nummer.)

MISSTELLING,

voorkomende in N°. 1 van M. SPECTATOR, in het Artikel:

Dagboek van het Helwigsche Vrijkorps.

Er staat: pag. 8. kolom 1. reg. 25.

terwijl *van Helwig*, onder gedurig schermutselen de *Elbe* passeerde en den 7^{en} Mei te *Keulen* aankwam.

Men leeze:

en den 7^{en} Mei te *Kölen*, (aan de *Sprée* gelegen en als het ware een voorstad van Berlijn,) aankwam.